
Funded
by the European Union
and the Council of Europe

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

Projekti kundër Krimin Ekonomik në Kosovë* (PECK)

www.coe.int/peck

Dokument Teknik

Statistikat interaktive për Krimin Ekonomik në Kosovë

Përgatitur nga

Prof. Dr. Petrus C. van Duyne dhe Steve Bond, Ekspertë të Këshillit të Evropës

ECCU-PECK-alb-3/2014

* Ky shënim është pa paragjykim të qëndrimeve mbi statusin dhe është në përputhje me Rezolutën 1244 të KS të OKB-së dhe Opinionin e GJND-së për Deklaratën e Pavarësisë së Kosovës.

Tabela e Përmbajtjes

1.	Sfondi	3
2.	Parimet themelore.....	3
3.	Numrat e referencës së incidentit dhe regjistrimi	4
4.	Numri i identifikimit të personit.....	5
5.	Numri i identifikimit të rastit.....	5
6.	Ndër-referimi.....	5
7.	Formati i sugjeruar për një sistem unik të Numrit të Referencës së Krimit (NRK)	5
8.	Mundësia për analiza.....	9
9.	Përmbledhja e gjetjeve kryesore dhe rekomandimeve të Punëtorisë për statistikat (Prishtinë, 26-27 shkurt 2014).....	10
9.1	<i>Marrëveshjet e prodhimit dhe raportimi.....</i>	<i>10</i>
9.2	<i>Harmonizimi i Numrave të Identifikimit dhe Regjistrimi.....</i>	<i>10</i>
9.3	<i>Krijimi i një Standardi Kombëtar Themelor të të Dhënave Minimale.....</i>	<i>10</i>
9.4	<i>Konsiderimi i rastit të zgjidhur</i>	<i>11</i>

1. Sfondi

Ky dokument është rezultat i punëtorisë dy-ditore për mbledhjen, mbajtjen dhe raportimin e statistikave për qëllime vlerësimi të organizuar në kuadër të Projektit PECK më 26 dhe 27 shkurt 2014 në Prishtinë.

Nevoja për një punëtori të tillë ka dalë nga të gjeturat e vlerësimit gjithëpërfshirës të përputhshmërisë së Kosovës me standardet ndërkombëtare në fushat e luftës kundër korrupsionit (LKK) dhe luftimit të pastrimit të parave dhe luftimit të financimit të terrorizmit (LPP/LFT) të kryer nga Projekti PECK mbi bazën e metodologjive të modeluara sipas GRECO dhe MONEYVAL të përshtatura specifikisht për Kosovën. Një prej mangësive të identifikuara nga vlerësimi ka qenë mungesa e statistikave dhe/apo mungesa e harmonizimit të statistikave të ofruara për krimin ekonomik në mes të institucioneve raportuese.

Punëtorja ka sjellë së bashku rreth 50 përfaqësues të të gjitha institucioneve përkatëse, përfshirë 7 gjykatat dhe prokuroritë themelore në Kosovë, dhe ka mundësuar diskutimin dhe shkëmbimin mbi gjendjen aktuale në lidhje me statistikën në çdo institucion përkatës, dhe praktikën e mira në prodhimin e statistikave të besueshme dhe të unifikuara për krimin ekonomik bazuar në praktikën holandeze dhe britanike.

2. Parimet themelore

Përdorimi i statistikave është një mënyrë për ta përshkruar botën në njësi të numërueshme dhe të definuara strikt si “ngjyra” ose karakteristika. Këto karakteristika dhe ngjyra u takojnë “gjërave” të numërueshme. Bota e zbatimit të ligjit përbëhet në thelb nga gjërat si veprat penale, kryesit e veprave penale dhe mënyrave se si këto trajtohen nga organet e njëpasnjëshme që përbëhen nga policia, prokuroria dhe gjykatat. Së bashku, ato duhet të prodhojnë një pasqyrë të besueshme dhe transparente të performancës së tyre. Një prej mënyrave për ta bërë këtë është prodhimi i statistikave në atë mënyrë që “bota e zbatimit” të ligjit të përshkruhet në mënyrë të saktë dhe të kuptueshme.

Ky është një parim i përgjithshëm dhe i thjeshtë i cili në fushën e zbatimit të ligjit shërbehet nga agjencitë e ndryshme ku secilës i është lënë detyrë një fazë në trajtimin e veprave penale dhe kryesve, dhe si rrjedhojë secila prej tyre ka një perspektivë të ndryshme në përdorimin e statistikave. Në lidhje me punën e përditshme, kjo nënkupton që çdo agjenci të zhvillojë bazën e vet të të dhënave. Pasi që këto agjenci merren kryesisht me njësi të njëjta të numëruara - veprat penale dhe kryesit e veprave penale - këto baza të dhënash duhet të ndërlidhen. Është e paqartë dhe e pasigurtë nëse ky është rasti: çdo agjenci ka procedurat e veta rutinë të brendshme dhe kërkesat e menaxhimit të cilat mund të çojnë në veçanti të bazave të veta të të dhënave. Këto mund të pengojnë zhvillimin e një baze të dhënash të përbashkët mes agjencive dhe si rezultat një përshkrim të unifikuar në fushën e zbatimit të ligjit. Megjithatë, duhet përmendur se ky nuk është rezultati i domosdoshëm. Veçantitë mund të ekzistojnë në të dhënat e përbashkëta thelbësore të ndara mes agjencive: çdo institucion mund ta krijojë bazën e vet prej së cilës do të përpilojë informacione të brendshme të menaxhimit në mënyrë që të vlerësojë dhe kuptojë performancën dhe pozicionin e vet. Megjithatë, kjo mund të arrihet në kuadër të definicioneve të përbashkëta dhe formatit të përbashkët të regjistrimit të të dhënave: e përgjithshmeja dhe e veçanta nuk duhet ta kundërshtojnë njëra-tjetrën.

Është po ashtu me rëndësi të përcaktohet se në çfarë pike duhet që secila përmbledhje e të dhënave të ndryshme administrative të konsiderohet dhe njihet si “statistikë” origjinale. Në rastin kryesor, vetëm të dhënat e prodhuara apo të siguruara nga institucioni kombëtar zyrtar i statistikave duhet të konsiderohen apo të publikohen si statistika formale. Të gjitha përmbledhjet e tjera të të dhënave dhe prezantimet statistikore të ndërlidhura duhet të konsiderohen më shumë si “informacion menaxhimi” se sa “statistika” zyrtare. Duke e bërë të qartë këtë dallim, përdoruesit e statistikave mund të kenë besim të justifikuar në prezantimet statistikore të publikuara si zyrtare.

Kjo nuk do të thotë se përmbledhjet e tjera të të dhënave dhe prezantimet e analizave të tyre duhet të injorohen. Por ato duhet të merren për atë çfarë janë: përfaqësime të brendshme të menaxhimit.

Prandaj, për statistikave penale mund të jetë e nevojshme të shqyrtohen burimet në dispozicion të institucionit të statistikave dhe, nëse është relevante, të përmirësohen apo të rriten në mënyrë që të sigurohet se ato kanë mundësi të koordinojnë në mënyrë të efektshme prodhimin dhe publikimin e këtyre të dhënave. Në të njëjtën kohë, të gjitha institucionet e tjera të përfshira në proceset penale duhet të sigurojnë që bazat e tyre të të dhënave janë në dispozicion dhe janë të lidhura me institucionin e statistikave. Idealisht dhe në fund, të gjitha agjencitë (policia, doganat, prokurorët etj.) duhet ta konsiderojnë bashkëdyzimin e sistemeve të tyre të regjistrimit dhe gjurmimit në një kornizë të vetme të TI-së. Kjo nënkupton marrëveshjen për përcaktimin e njësisë të numërimit (veprat penale dhe kryesit e veprave penale) dhe ndryshoreve (karakteristikat dhe hapat e përpunimit) duke mundësuar nxjerrjen e produkteve të ndryshme statistikore në nivele të ndryshme të kërkuara. Për ta arritur këtë rezultat, agjencitë duhet të shqyrtojnë marrëveshjet e tyre për regjistrim për të funksionuar duke përdorur modele të standardizuara.

3. Numrat e referencës së incidentit dhe regjistrimi

Natyrshëm, një njësi e numërimit është një identitet i vetëm e cila nuk mund të ndryshohet pa marrë një njësi tjetër të numërimit si identitet tjetër. Nëse ky parim nuk merret parasysh atëherë lind rreziku i numërimit të dyfishtë dhe ndotjes së bazës të të dhënave. Edhe pse kjo tingëllon si e qartë, duket se institucionet e ndryshme që merren me faza të veçanta të përpunimit të rasteve penale vendosin për çdo fazë nga një numër të ndryshëm: agjencitë speciale të kontrollit siç janë doganat, policia, prokuroria dhe gjykatat.

Ka qenë e dukshme se përderisa numri fillestar ka mbetur në rast, ka paraqitur sfidë zhvillimi i bazës të të dhënave në çdo agjenci tjetër për të përcjellë dhe gjurmuar rezultatet nga raporti fillestar deri në mbylljen përfundimtare të rastit. Në mënyrë që të kuptohen plotësisht vëllimet e krimeve të raportuara apo të zbuluara dhe rrjedhimisht veprimet e ndërmarra nga çdo agjenci e njëpasnjëshme, është e domosdoshme ekzistenca e një marrëveshjeje standarde për regjistrimin fillestar të të gjitha krimeve dhe ky regjistrim fillestar të mbahet gjatë të gjitha fazave të sistemit të zbatimit të ligjit.

Kjo duhet të mbizotërojë në të gjitha agjencitë të cilat mund të identifikojnë krime apo pranojnë/shkëmbejnë raporte të krimeve (policia, doganat, NjIF etj.) si dhe prokuroritë e gjykatat. Kjo kërkesë duhet idealisht të përfshihet në kodet apo rregulloret relevante ligjore për çdo agjenci apo organ. Kjo aplikohet për të gjitha krimet jo vetëm për krimet ekonomike.

Për ta filluar procesin, agjencia e cila fillimisht e pranon një raport në lidhje me një ngjarje të mundshme penale duhet të regjistrojë të gjitha raportet që pranon në lidhje me të gjitha çështjet, përfshirë edhe ato të cilat kanë një status të paqartë penal. Duhet të ekzistojë një vendosje e të dhënave që përcakton masën e numrit të përgjithshëm të raporteve të bëra dhe çdo raporti duhet t'i jepet një numër reference të incidentit (policia) në mënyrë që të mund të identifikohet dhe numërohet. Pas kësaj, të gjitha ato incidente që konsiderohen të jenë krime duhet të shënohen me numër reference unik të krimin.

Siç u përmend më lart (paragrafi (2)), ky numër duhet të mbahet përmes të tërë sistemit gjyqësor të shqyrtimit. Në çdo fazë ku merret vendimi si për ta vazhduar rastin më tej ashtu edhe për të mos marrë ndonjë veprim të mëtejshëm, atëherë mund të bëhet një numërim statistikor. Ky numërim tregon rezultatet nga çdo fazë e procesit. Përveç kësaj, një zbërthim/detajim përgjatë ndryshoreve të tjera mund të ofrojë një pasqyrë më të detajuar të aktiviteteve dhe performancës së agjencisë përkatëse të kombinuar me karakteristikat e veprës penale apo të kryesit(ve) të veprës(ave) penale.

Kjo marrëveshje duhet po ashtu të aplikohet për të gjitha agjencitë e tjera të interesuara. Për shembull, doganat duhet po ashtu të regjistrojnë të gjitha raportet e incidenteve dhe të gjitha rastet

me të cilat ato merren pavarësisht vendimeve që ata marrin rreth asaj se si të zgjidhet çështja. Çdo institucion duhet t'ia japë rezultatin e mbledhjes së të dhënave Agjencisë Statistike për t'i lejuar zhvillimin e statistikave që përcaktojnë analizën e aktivitetit penal dhe veprimet e marra në një hapësirë kohe të përcaktuar.

4. Numri i identifikimit të personit

Seksioni i mëparshëm ka elaboruar numrin e referencës së krimit. “Njësia numëruese” tjetër kryesore ka të bëjë me personin e përfshirë. Pasi çdo person identifikohet si i dyshuar në lidhje me incidentin, atij/asaj duhet t'i jepet një numër i referencës i cili duhet të jetë unik për personin dhe i lidhur drejtpërdrejt me emrin e tij dhe datën e lindjes. Ai numër i emrit duhet pastaj t'i bashkangjitet numrit të krimit me të cilin lidhet. Kjo nënkupton se në këtë fazë të raportimit krijohet një numër I përbërë: numri i incidentit plus numri i personit. Ky është themeli për zhvillimin e një baze të të dhënave kombëtare të “emërimeve” që mund të kërkohet/konsultohet nga çdo agjenci relevante në mënyrë që sa herë të identifikohet një i dyshuar ata mund të kontrollojnë për të parë nëse ai/ajo ka qenë më herët i/e dyshuar apo kryes i veprës penale në një rast të mëparshëm apo në një rast të hapur në ndonjë juridiksion tjetër. Nëse ky është rasti, numri emërues paraekzistues mund t'i bashkangjitet incidentit/krimit të ri.

5. Numri i identifikimit të rastit

Nëse incidenti i raportuar dhe i dyshuari i lidhur me të nuk hidhet poshtë apo nuk trajtohet me ndonjë mënyrë tjetër jo prokuroriale (qortim, paralajmërim, kompensim dëmi), atëherë ai është bërë një “rast” që do t'i dorëzohet zyrës së Prokurorit Publik (PP). PP luan rol qendror në sistemin e zbatimit të ligjit: ai është pranuesi i të gjitha rasteve të cilat policia (apo agjencitë e veçanta të zbatimit të ligjit, siç janë doganat) nuk i përmbyll vetë dhe është “portier” për gjykatat - duke pasur parasysh fuqinë dhe mundësinë që të mos padisë.

Në nivelin e shqyrtimit të PP, rasti i dorëzuar merr një numër të lëndës i cili i shtohet numrit të referencës të përbërë të krimit dhe të emrit. Siç është rasti me numrin unik të referencës së krimit dhe të emrit, numri i rastit mbetet i njëjtë në fazat pasuese të trajtimit të rastit: gjykatat e shkallëve të para/themelore dhe më të larta.

6. Ndër-referimi

Në të shumtën e rasteve situata është e tillë që ekziston një numër reference të veprës penale, një numër të emrit dhe një numër të rastit në rastet kur një person ka kryer një shkelje që mund të çojë në një rast (numër). Megjithatë, në çështjet e krimit ekonomik dhe korrupsionit (të madh), lidhje të tilla një për një në mes të numrave të identifikimit nuk janë ndodhi e zakonshme. Kriminelët ekonomikë mund të kenë kryer një sërë shkeljesh, ndërkohë që në çdo shkelje mund të jenë përfshirë dy apo më shumë të dyshuar. Po ashtu, në nivelin e ndjekjes penale dhe gjykimit mund të ketë ndërlikime në lidhje me incidentet dhe të pandehurit e numëruar. Në ndonjë rast, mund të shkojnë në gjykim një numër i shkelësve për një numër veprash penale. Marrëveshjet duhet të jenë të tilla që këto të ndërlidhen në mënyrë që kërkimi me një numër reference penale të çojë në të dyshuarit e ndërlidhur të regjistruar (numrat e emrave) dhe numrat e rasteve të cilat çojnë në rezultate: shkarkim, shfajësim, dënime dhe ndëshkime. Njëjtë, një kërkim me numër të rastit duhet të çojë tek numri(at) e identifikimit të personit dhe numri(at) e referencës penale.

7. Formati i sugjeruar për një sistem unik të Numrit të Referencës së Krimit (NRK)

Duke pasur parasysh një marrëveshje në parim për të miratuar një sistem të unifikuar për mbledhjen e të dhënave për organet e zbatimit të ligjit në bazë të supozimeve të numrit të referencës të përmendura në seksionet e mëparshme, në këtë seksion është përpunuar një propozim për një sistem. Ai merr shumë nga sistemi statistikor që përdoret në Holandë, i pasuruar nga parimi i numrit të referencës së Britanisë së Madhe.

Edhe pse titulli i këtij seksioni i referohet sistemit të Numrit të Referencës së Krimit (NRK) si një shkurtim, ai është në të vërtetë një sistem “NRK”+, pasi që përfshin gjithashtu prokurorinë dhe gjykatat ku numri i identifikimit të rastit dhe numrat e referencës së emrit janë më të zakonshme për gjurmimin e rasteve dhe raportimin e performances së PP dhe gjykatave. Në këtë seksion, janë përpunuar sugjerime për të tre prej tyre dhe përshkruhet një qasje treguese për zhvillimin e një sistemi të qëndrueshëm të gjurmimit dhe analizës statistikore i cili mund të ishte i aplikueshëm për të gjitha institucionet e zbatimit të ligjit dhe drejtësisë penale në Kosovë.

a. Numri themelor i referencës së krimit

Numri i regjistrimit i propozuar me të cilin fillon regjistrimi është si në vijim:

PK | 010114 | 01 | 0001

Ku PK është Policia e Kosovës, 010114 është data e regjistrimit, 01 është një identifikues për të treguar komisariatit specifik të policisë ose departamentin policor dhe 0001 është një numër rendor unik specifik.

Kjo pastaj do të mund të aplikohet për të gjitha agjencitë e tjera, për shembull:

DK | 020114 | 02 | 0001

Këtu DK është Dogana e Kosovës dhe pjesët e tjera janë të njëjta si më lart. Kode të ngjashme mund të shtohen pastaj për agjencitë e tjera siç janë autoritetet e zbatimit të ligjit.

b. Kodi i emrit

Më tutje, numri i referencës së emrit duhet të shtohet, nëse janë identifikuar një apo më shumë të dyshuar, i cili është zakonisht kriter për “krimin e zgjidhur”(edhe nëse më vonë mund të falsifikohet nga prokurori ose gjykata). Si referencë fillestare, numri i personit është unik dhe duhet prandaj të mbetet i njëjtë në të gjitha fazat e shqyrtimit. Duhet të projektohet kodi në mënyrë të tillë që gjasat që një kod i emrit t’u referohet dy individëve të jenë minimale. Data e lindjes dhe dy shkronja – p.sh. shkronja e parë e emrit dhe mbiemrit - mund të përbënin një kod të përshtatshëm. Për shembull:

PK | 010114 | 01 | 0001 | 29031991KZ

Për regjistrimin e Kelmend Zeka, të lindur me 29/03/1991, i raportuar të jetë i lidhur me ngjarjen penale me 01-01-2014 në Prishtinë.

c. Numri i rastit

Pasi një raport në lidhje me një ngjarje penale ka hyrë në Prokurorinë Publike, ai merr një numër të rastit. Ashtu si me numrat e emrit dhe të veprave penale, numri fillestar i rastit do të mbetet i pandryshuar deri në shkallën e fundit dhe deri në ekzekutimin e një dënimi të shqiptuar dhe/apo konfiskimit. Megjithatë, gjatë procesit kjo pandryshueshmëri mund të kompromentohet sepse prokuroria ose gjykata mund të vendosin ta bashkojnë një rast me një tjetër ose e kundërta, një rast mund të ndahet në dy ose më shumë raste. Mjeti statistikor për këtë rastisje të paparashikuar është që të ruhet numri origjinal afër numrit të rastit të ri. Kjo iu mundëson analistëve ta gjurmojnë një rast dhe të pandehurin(t) të regjistruar fillimisht nëpër të gjitha fazat e shqyrtimit deri në përfundim.

d. Grumbuj të ndryshoreve shtesë

Numrat e identifikimit (të veprës penale, emrit dhe rastit) të lartpërmendur ndihmojnë të gjurmohen dhe të ndiqen shkelësit dhe rastet përmes sistemit, por kuptimi i tyre statistikor do të jetë i kufizuar. Një numër i ndryshoreve (variableve) të rëndësishme duhet të shtohen për të marrë

përmbajtje të mjaftueshme për një analizë kuptimplote të formave të krimit, shkelësve dhe përpjekjeve të policisë, PP dhe gjykatave.

Ekzistojnë katër grupe të grumbujve të ndryshoreve të cilat kanë rëndësi për kryerjen e analizave të bazuara në tre numrat e references:

1. të dhënat e veprës penale;
2. ndryshoret e personave;
3. hapat dhe fazat e procesit;
4. rezultatet e vendimit.

1. Të dhënat e veprës penale

Natyrisht, nuk ka statistika penale pa të dhëna penale. Megjithatë, të dhënat e krimit nuk janë të lehta për t'u kuptuar qartë: Kodi Penal nuk është shkruar për statistika dhe ndërlikueshmëria e tij është një makth për statisticienët. Për ta zvogëluar këtë ndërlikueshmëri është praktikë e zakonshme përdorimi i numrave të neneve të Kodit Penal me thjeshtimin e përdorimit vetëm të numrave të plotë dhe jo nënparagrafëve. Për shembull, nëse neni 300 i KP është për vjedhjen dhe paragrafët 300 a-c kanë të bëjnë me format e rënda të vjedhjes, vetëm '300' mund të përdoret si një kod për të gjitha format e vjedhjeve. Sigurisht, dikush mund të vendosë ndryshe: nëse grabitja është një formë e rëndësishme e vjedhjes së rëndë, asaj mund t'i jepet një kod i ndarë.

Kur përfshihen më shumë vepra penale, zakonisht ndodh të (a) vihet si kod i parë vepra penale me dënimin më të lartë maksimal dhe (b) të kufizohet përfshirja e veprave përcjellëse në tri ose katër kategori penale.

Nuk ka rregull të përgjithshëm për hartimin e grupeve të ndryshoreve penale dhe vendimet mbi përmbajtjen e tyre do të kërkojnë studim dhe zgjedhje pragmatike për të arritur ekuilibrin e duhur ndërmjet "pasurisë së informacionit" dhe eficiencës: shumë detaje nuk bëjnë punë, shumë pak detaje shpiejnë në humbje të informacionit.

Pa synuar ofrimin e një liste të plotë, të dhënat në vijim mund të merren parasysh:

- Data e parë dhe e fundit e regjistrimit të veprës penale;
- Numri i veprave penale në bashkim;
- Natyra e veprave penale të bashkuara (kodi i veprës penale);
- Data e arrestimit;
- Vendi i kryerjes;
- Dëmi (shuma);
- Përfitimi i paligjshëm (shuma);
- Numri i viktimave;
- Natyra e viktimave;
- Statusi i kryerjes: tentativë apo akt i përfunduar.

2. Ndryshoret e personave

Ndryshoret e personave janë të rëndësishme për analizën e kryesve të veprave penale në lidhje me krimet e kryera si dhe procedimin penal nga prokurorët si dhe gjykatat. Njohja e kryesve të veprave penale është po ashtu e rëndësishme për hartimin e politikave parandaluese si dhe për marrjen e informacioneve në lidhje me rezultatet e vendimmarrjes nga ana e prokurorëve dhe gjykatave.

Është e rëndësishme të kufizohen ndryshoret e personave në ato të cilat mund të vlerësohen me një nivel të mjaftueshëm të besueshmërisë. Kategoritë e mëposhtme të të dhënave mund të merren parasysh:

- Mosha (është tanimë në çelësin e emrit);
- Vendbanimi;
- Shtetësia;
- Gjinia;
- Vendi i lindjes;
- Statusi i punësimit (i papunë/punësuar);
- Niveli i arsimit (trajnimi i fundit i përfunduar);
- Profesioni (listë standarde e kodeve);
- Histori penale (po/jo);
- Viti i dënimit të mëparshëm;
- Lloji i veprës penale në dënimin paraprak.

3. Ndryshoret e procesit: datat dhe fazat

Në lidhje me gjurmimin dhe ndjekjen e rasteve, hapat e procesit dhe datat kur janë ndërmarrë ato janë të një rëndësie të madhe. Është thelbësore për ta ditur kur ka hyrë një rast në fazën e shqyrtimit dhe çfarë lloje hapash pasuese janë ndërmarrë. Për shembull, cili aktor ka ndërmarrë një hap specifik dhe sa kohë ka zgjatur ai. Duke pasur parasysh ndërlikueshmërinë e shumicës së Kodeve të Procedurës Penale, një thjeshtim është përsëri i nevojshëm. Prandaj, më poshtë përmenden vetëm hapat kryesore procedurale.

- Data e hyrjes/regjistrimit në zyrën e prokurorisë publike + kodi i zyrës;
- Paraburgimi (po/jo);
- Data e parë e paraburgimit;
- Data e fundit e paraburgimit;
- Data e pranimit të aktakuzës nga gjykata;
- Kodi i gjykatës së shkallës së parë;
- Data e parë dhe e fundit e gjykimit;
- Data e apelimit;
- Data e parë e seancës së apelit;
- Data e fundit e seancës së apelit;
- Data e përfundimit.

4. Rezultatet e vendimeve

Natyrshëm, rezultati i rastit është kriteri më i rëndësishëm i ndryshores në rastin e zbatimit të ligjit: ndjekje penale (ose jo), shfajësim, dënim dhe ndëshkim. Për qëllime thjeshtimi ky grup i ndryshoreve është ndarë nga grupi procedural (3) edhe pse teknikisht ata mund të jenë të afërta.

- Vendimi i PP: shfajësim, hudhje e aktakuzës apo mënyrë tjetër;
- Data e vendimit të PP;
- Në rast të aktakuzës: data;
- Lloji i vendimit të gjykatës së shkallës së parë (lista e kodeve nga shfajësimi deri te burgimi);
- Data e vendimit dënues të shkallës së parë;

- Gjopa: shuma;
- Kohëzgjatja e burgimit;
- Data e vendimit dënues të shkallës më të lartë.

Kjo listë e karakteristikave të katër grupeve të ndryshoreve - veprës penale, personit, procedurës dhe rezultatit të vendimit - formojnë së bashku një bazë të dhënash të madhe që përmban gjithmonë një zgjedhje nga të gjitha gjërat të cilat ndodhin në mes të kryerjes së veprës penale dhe përfundimit të mundshëm të rastit. Pyetja nëse duhen zgjeruar grupet e ndryshoreve me më shumë kategori të të dhënave është çështje e balancimit të pasurisë së informacionit (barrës) kundrejt përdorimit të tij praktik dhe kërkesës për informacion në lidhje me performancën e sistemit të zbatimit të ligjit. Duhet theksuar se çdo zgjerim i përmbajtjes të të dhënave kërkon një barrë shtesë të punës së dorës me gjasa statistikore për pasaktësi: momenti i gabimit njerëzor.

Praktika më e mirë ka treguar se formati i menaxhueshëm për përpunimin e të dhënave mund të jetë skeda excel, e cila mund të konvertohet në një format SPSS për një analizë më efikase dhe më të detajuar.

8. Mundësia për analiza

Dobia praktike e këtij mjeti të përbërë është e madhe. Në radhë të parë, ai lejon gjurmimin dhe ndjekjen e “vendndodjes dhe fatit” të njërive të numërimit: ‘çka ka ndodhur me kryesin e veprës penale dhe çka ka ndodhur me rastin e tij? Por përdorimi i mjetit shkon përtej gjetjes së të dyshuarit A në një prej shumë zyreve gjyqësore. Ai lejon mbledhjen e të gjithë të dyshuarve të akuzuar për një lloj të veçantë të veprës penale, siç është mitosja, dhe përcaktimin se sa kanë zgjatur rastet e tyre dhe çfarë dënimesh janë shqiptuar. Një përpunim tjetër interesant do të ishte krahasimi në mes të gjykatave. Nëse kërkohet mund të bëhet një analizë e mëtutjeshme e nëngrupeve.

Mjeti nuk është i ngurtë në lidhje me dëshirat e informacionit të akterëve individualë, qoftë policia, prokuroria ose gjykatat. Siç është përmendur në hyrje, ndryshoret e veçanta mund të shtohen me kusht që grupimet kyçe të ndryshoreve për të cilat është bërë marrëveshje të mbeten të njejta.

Nuk është nevoja të thuhet se fuqia e një mjeti të tillë varet nga një standardizim i përbashkët i mbajtur nga të gjithë akterët të cilët dorëzojnë formularë (excel) tek Zyra Kombëtare e Statistikave që është institucion i cili prodhon statistikat kombëtare. Kjo kërkon një disiplinë të rreptë të menaxhimit të të dhënave dhe një kontroll të vazhdueshëm të pastërtisë së bazës së të dhënave nga mbikëqyrja e rrjedhës së punës së policisë dhe PP.

9. Përmbledhja e gjetjeve kryesore dhe rekomandimeve të Punëtorisë për statistikat (Prishtinë, 26-27 shkurt 2014)

Gjatë punëtorisë, përfaqësuesit e institucioneve të ndryshme kanë ofruar dhe ndarë haptazi informacione për statusin aktual të statistikave në institucionet e tyre përkatëse. Duket se në shumicën e rasteve dispozitat themelore ekzistojnë për të lejuar prodhimin e statistikave përkatëse për të përmbushur nevojat e palëve të ndryshme kryesore. Shumë nga gjetjet e listuara më poshtë janë mbuluar po ashtu edhe nga marrëveshjet e sugjeruara statistikore të përcaktuara në seksionet 2 dhe 8 të këtij punimi:

9.1 Marrëveshjet e prodhimit dhe raportimi

Për të prodhuar statistika të besueshme dhe të përdorshme të dhënat administrative statistikore duhet të vendosen në atë mënyrë që të ofrojnë mundësinë për popullimin e ndryshoreve dhe fushave të nevojshme. Në mënyrë që të kuptohet plotësisht niveli minimal i të dhënave që duhet të përfshihen, secili organ ose institucion duhet së pari të kuptojë plotësisht përdorimet në të cilat do të vihen të dhënat e tilla nga ata dhe të tjerët. Gjatë kësaj punëtorie, nuk ka qenë gjithmonë e qartë nëse secila agjenci e ka vlerësuar natyrën e ndërlikuar të të dhënave të ndryshme dhe si do të duhej që ata të ndërvepronin së bashku. Në mënyrë që të tejkalohet kjo, do të ishte e dobishme të shikohej përsëri me kujdes në pyetjet themelore se çfarë duhet të synojnë saktësisht t'u tregojnë përdoruesve këto të dhëna dhe cilat janë objektivat përfundimtare të statistikave që burojnë prej tyre. Çdo institucion do të duhet të ketë nevojë për elementin e vet të të dhënave të përgjithshme prej të cilave duhet të përmbledhë informacionin e brendshëm menaxhues që duhet për ta vlerësuar dhe kuptuar performancën dhe pozicionin e vet.

Gjatë punëtorisë ka qenë e qartë se institucionet e ndryshme i prodhojnë të dhënat e veta në frekuenca të ndryshme periodike dhe në orare të ndryshme. Për të lejuar krahasimet e duhura dhe kuptimplote është e rëndësishme që institucioni statistikor të përcaktojë frekuencën dhe periudhën e raportimit për të gjitha publikimet statistikore zyrtare dhe të pajtohet me të gjitha organet e tjera për këto frekuenca dhe periudha. Përderisa marrëveshjet formale të publikimit mund të jenë vetëm për statistikat që publikohen mbi bazë vjetore (për një vit raportues të standardizuar idealisht në përputhje me vitin fiskal), të gjitha të dhënat e raportuara si statistika duhet të jenë në dispozicion të zbërthyer në së paku figura mujore me detaje relevante dhe të arsyeshme.

Përmbledhja e gjetjeve dhe rekomandimeve të punëtorisë : Agjencia e Statistikave të bëhet organi i vetëm përgjegjës për mbikëqyrjen dhe prodhimin e statistikave duke përdorur periudha dhe frekuenca të standardizuara të raportimit në tërë sektorët e sistemit të drejtësisë penale. Çdo agjenci të vlerësojë (në bashkëpunim me njëra-tjetrën) fushat e të dhënave dhe ndryshoreve minimale të kërkuara për të siguruar se statistikat e prodhuara përmbushin të dhënat e njëri-tjetrit dhe të të gjithë përdoruesve të fundit të informacionit.

9.2 Harmonizimi i Numrave të Identifikimit dhe Regjistrimi

Institucionet e ndryshme kanë përmendur gjatë punëtorisë se krimeve të regjistruara njëherë si raste nga policia iu është dhënë një numër reference e pastaj një numër tjetër pas kalimit në shërbimet e prokurorisë dhe sërish kur janë kaluar në gjykata.

Përmbledhja e gjetjeve dhe rekomandimeve të punëtorisë: Të zhvillohet një sistem reference unik i numërimit të të veprave penale në të gjitha agjencitë të cilat mund të përdoren dhe të gjurmohen në tërë sistemin e drejtësisë penale. Të gjitha raportet të regjistrohen nga të gjitha agjencitë kur pranohen dhe pastaj mund të numërohet çdo pikë e lëshimit.

9.3 Krijimi i një Standardi Kombëtar Themelor të të Dhënave Minimale

Gjatë punëtorisë institucionet e ndryshme kanë shpjeguar se mbajnë ose janë duke zhvilluar të dhëna mjaft të zgjeruara që mundësojnë krijimin e informacionit dhe statistikave. Megjithatë, kuptohet se çdo agjenci ka nevojë të ndryshme në lidhje me informacionin dhe të dhënat që duhet të mbajë. Ndërkohë që ekzistojnë sigurisht fusha standarde, të gjitha institucionet kanë nevojë edhe për shumëfusha të tjera unike për secilin prej tyre që janë të nevojshme për funksionimin dhe përmbushjen e objektivave të tyre. Duket se çdo organ është duke punuar shumë dhe në mënyrë efikase për të prodhuar statistika kuptimplote dhe për të përmbushur kërkesat e veta të performancës. Megjithatë aktualisht është e nevojshme për një qasje të përbashkët për të zhvilluar dhe përkrahur një proces të vetëm “nga fillimi në fund” në tërë sistemin e drejtësisë penale.

Elementi kyç i kësaj është se të gjitha palët dhe agjencitë duhet të pajtohen për një metodë të vetme të numërimit që lejon trajtimin në mënyrë të njëjtë në secilën agjenci të llojeve të ndryshme të të dhënave të ndryshoreve. Të gjitha palët duhet ta konsiderojnë dhe të pajtohen me zgjidhjen optimale që më së miri i përmbush nevojat e të gjithëve por që po ashtu ofron një proces të unifikuar dhe të integruar.

Përmbledhja e të gjeturave dhe rekomandimeve të punëtorisë: Agjencitë e ndryshme zakonisht e numërojnë informacionin në lidhje me krimet dhe rastet në mënyra të ndryshme. Të gjithë duhet të pajtohen mbi metodologjinë e njëjtë dhe bazën e njësive për numërim që fillon duke konsideruar se çka është objektiva kyçe, çka duhet të dini dhe pse jeni duke e mbledhur çdo pjesë të informacionit. Agjencitë e ndryshme duhet për pasojë ta konsiderojnë sa më mire se si të zhvillojnë një sistem të unifikuar dhe të integruar që ndërtohet mbi krijimin e një numri të vetëm të referencës së krimit kundrejt një grupimi të standardizuar të të dhënave minimale kombëtare. Idealisht, pasi të jenë dakorduar për të, ky grupim i të dhënave duhet të përfshihet në rregullimin ligjor për mirëmbajtjen dhe mbledhjen e statistikave. Për pasojë, përputhshmëria e të dhënave statistikore në mes të institucioneve të ndryshme do të përmirësohet qartazi.

Standardi minimal themelor kombëtar i të dhënave duhet të marrë po ashtu parasysh konsideratat e përbashkëta dhe të ndara të cilat kanë të bëjnë me ngrirjen, sekuestrimin dhe konfiskimin e pasurive të cilat janë përfitime të veprave penale.

9.4 *Konsiderimi i rastit të zgjidhur*

Gjatë punëtorisë është thënë se çdo institucion ka definicione dhe interpretime të ndryshme në lidhje me atë se kur konsiderohet se rasti është ‘zgjidhur’. Në praktikë kjo mund të thuhet vetëm për një rast ku kryesi(t) është/janë identifikuar, gjurmuar dhe konsideruar përgjegjës për veprimet e tyre. Kjo do të ndodhë ose kur gjykata i ka gjetur fajtorë dhe u ka shqiptuar dënim relevant, ose kur në një fazë të mëparshme në sistemin e drejtësisë penale është përcaktuar se kryesi i veprës penale ose nuk mund të dërgohet në gjykatë (për shembull ka mundur të dalë nga Kosova dhe të jetë i paarritshëm nga gjykatat apo mund të jetë shumë i shtrejtë dhe joproportional kërkimi i ekstradimit) ose ku procesi ligjor lejon që kryesit e veprave penale të cilët e pranojnë fajësinë e tyre të trajtohen drejtpërdrejt nga policia e një agjencie tjetër. Për shembull, është përmendur në punëtori se inspektorati i policisë mund të hetojë akuza për korrupsion dhe mund të vendosë të ndëshkojë zyrtarët përgjegjës duke i shkarkuar ata nga policia në vend që t’i dërgojë në gjykatë. Megjithatë, kur këto çështje përbëjnë vepra penale ato duhet të regjistrohen si vepra penale dhe të përfshihen mundësisht në statistika me masat disiplinore të marra të treguara si rezultat.

Si pjesë e shqyrtimit të një grupimi kombëtar minimal të të dhënave (siç përkrahur më lart) do të jetë e mundur përfshirja e fushave të të dhënave të cilat janë plotësuar në çdo hap të hetimit për të parë kur dhe pse rasti, ndërsa është konsideruar si i përfunduar nga agjencia përkatëse, mundet të mos jetë realisht i zgjidhur. Për shembull, kjo mund të përfshijë ofrimin e një ndryshoreje për të treguar rastet kur policia nuk i kalon rastet tek prokuroria sepse nuk kanë mundur ta identifikojnë të dyshuarin.